

EL PARLAR DE LA COMARCA DE L'HORTA DE VALENCIA. CARACTERISTIQUES I ESTAT ACTUAL

Manuel Gimeno Juan
Asociació Amunt el Cor

Introduccio

La comarca de l'Horta de Valencia està situada en la zona central del Regne de Valencia. La població més septentrional de la comarca es Puçol, sent la més important la ciutat de Valencia. Pel sur els límits de la comarca coincideixen, aproximadament, en els de la població de Silla.

El parlar valencià de les comarques centrals, entre les que es troba la de l'Horta de Valencia, es conegut pel nom d'apichat o espijat (com diuen en pobles com Riola i Llauri, quan volen referir-se al parlar de la veïna Alzira).

El dialecte apichat s'estén per una extensa zona limitada al nord per una línia sinuosa que passaria per les poblacions més interiors de Casinos i Algar, i acabaria, ja més prop de la costa, en les de Quart, Quartell i Benavites (pobles de les Valls de Segó); en quant a la part sur l'àmbit de l'apichat acaba en Antella, encara que després, seguint el Xuquer, torna a pujar cap al nord, quedant dins de zona apichada les poblacions d'Alberich, Alzira, Albalat de la Ribera i Sollana. Per l'oest, el límit de l'apichat coincideix en la frontera entre el valencià i el parlar serrà (parlar de transició entre l'aragonès i el valencià), des del Palancia fins al Xuquer.

Fora de l'àrea descrita, algunes característiques del parlar apichat les podem trobar en poblacions com Onda, Beçí, Almenara, Forcall (en la comarca dels Ports de Morella) i Gandia, entre altres.

Respecte a l'origen d'este singular dialecte hi ha diverses teories. **Dámaso Alonso**, afirma que l'apichat es produeix degut a l'influència castellana. Una altra teoria és la que considera el fenomen com el resultat del mateix procés de simplificació fonètica observat pel castellà al perdre els antics sons de *j*, *z*, *s* i *v*, i confondre'ls en *x*, *ç*, *ss* i *b* (**M. Sanchis Guarner**). Finalment, hi ha una tercera teoria que considera que

l'apichament es un proces intern de la llengua. Es un intent de salvar l'apichada passant de sonora a sorda (A. López).

Caracteristiques del dialecte apichat

a) fonetiques

a.1. La palatal africada sonora /g/ que correspon a les grafies *g* i *j*, en paraules com *gent*, *enveja*, *fega* i *plaja*. Esta consonant es pronuncia, en apichat, com la palatal africada sorda /c/, que correspon als digrafs *ch* i *ig*, est ultim en final de paraula, quedant els exemples anteriors en [cént], [ambéca], [féce] i [pláca], respectivament. Este fenomen es pot considerar com el mes generalisat, podent afirmar que s'esten per tota l'area central o de parlar apichat.

a.2. L'alveolar africada sonora /z/, que correspon al grup consonantic *tz* en els numerals *dotze*, *tretze*, *setze*, es realisa ensordint el component sonor del grup, resultant una alveolar africada sorda /s/, que correspon al grup consonantic *ts*, quedant estes paraules pronunciades [dóse] i [sése].

a.3. L'alveolar fricativa sonora /z/, que correspon a les grafies *s* i *z* en paraules com *posar* i *quinze*, es transforma, degut a la fonetica apichada, en una sibilant fricativa sorda /s/, resultant els exemples anteriors [posár] i [kínse].

a.4. La /v/ té pronunciació billabial: *vi* [bí] i *vencer* [bénsen]. Hi ha excepcions com en el cas de Gabarda a on practiquen la distinció entre /b/ i /v/.

a.5. La -t final es pronuncia sempre, a diferencia d'uns altres parlars.

a.6. Practicament tota *e*- en principi de paraula es canvia en *a*, fenomen, per una altra part, practicament general en tot el domini lingüístic valencià. I aixina tenim:

embut >ambut estret > astret esperar > asperar

a.7. En l'Horta de Valencia trobem un cas singular d'assimilació vocalica en Puçol, el poble més septentrional de la comarca. Allí pronuncien: bona [bóno], cosa [kóso], pilota [pilóto]. Este fenomen no l'he pogut constatar en cap altre poble de la comarca, però en l'area de l'apichat es corrent en alguns pobles de la Ribera Alta com Guadassuar o Alberich, per posar uns exemples.

a.8. Es pert la /d/ intervocalica en la terminació -ada i el seu plural,

com ocorre en tots els atres parlars valencians:

menjada > menja(d)a > menjáa > menjá [mencá] o [mincá]
pujada > puja(d)a > pujáa > pujá [pucá]
vesprada > vespra(d)a > vespráa > vesprá [besprá]

a.9. Perdua de la /d/ intervocalica en posicio pretonica. Este fenomen no es general en tot el domini llingüístic valencià. Vejam uns eixemples:

cadira > ca(d)ira [kaíra]
llaurador > llaura(d)or [lauraór]
mocador > moca(d)or [mokaór]

a.10. Perdua de la /d/ en posicio inicial de paraula, degut a l'influencia de la fonetica sintactica:

'anem a dinar' pronunciat [aném a inár], en moltes ocasions.

En este cas la *d-* inicial es troba, en el context sintactic, entre dos vocals, i per això acaba fricativisant-se i cacnt. Este fenomen es prou corrent entre la gent d'edat en la comarca de l'Horta.

a.11. L'alveolar africada sorda /s/, que representa al grup consonantic *ts*, quan va en posicio final sol palatalisar-se en /c/ (palatal africada sorda), i es pronunciada (sobre tot per la gent jove): gats [gác], tots [tóc].

a.12. Trobem tambe casos de dissimilacio en el diftong *ou* > *au*, en paraules com: bou > bau, nou > nau, plou > plau. En tota l'area central (zona de l'apichat) nomes he pogut constatar este fenomen en els Poblat Maritims de la ciutat de Valencia (Grau, Canyameler, Cabanyal, Malvarrosa). Es tracta d'un fet aïllat i molt singular en la comarca de l'Horta. Esta dissimilacio tambe es troba, fora de l'area de l'apichat, en Novelda, Petrer, Castalla i en algunes zones del valencià septentrional.

a.13. La metatesis te una certa incidencia en algunes paraules, com per eixemple:

aigua > ai(g)ua > aiua > auia; comprar > crompar; cridar > quirdar; miracle > milacre (met. prou antiga); teatre/teatro > treato

a.14. Una atra característica prou estesa es l'articulacio d'una -r i una -t epentetiques: *canvit* per canvi; *conter* per conte; *juít* per juí; *premit* per premi; *vindrer* per vindre. En alguns casos s'arriba, inclus, a articular una -c en paraules com *molec* (per *mole*). Est ultim eixemple l'he pogut constatar en Carpesa (Horta de Valencia).

a.15. Una atra particularitat fonetica es la perdua de la *-r* d'infinitiu acompanyat de pronom enclitic. En tota la comarca de l'Horta de València, este fenomen es dona nomes en Puçol, ya que es en esta poblacio a on acaba una isoglossa que ve del nort i que afecta tambe ad alguns pobles de les comarques veïnes de la Caldrona i les Valls de Sagunt. En el parlar de Puçol està molt estesa esta particularitat: «*no vol donâ-me la clau*», «*aixina, sense arrimâ-le*», «*haure de donâ-li dinés*», «*eixa paret hauriem d'apuntalâ-la*», «*vull dî-li que vinga*», «*ham de fê-li lo que vullga*», «*vol matâ-me a disguards*», «*anem a fê-se'n un(a) atra*».

a.16. Influencia de la fonetica apichada en la configuracio dels llinages. Com a nota curiosa fare referencia ad alguns llinages que, degut a l'influencia de la fonetica apichada, presenten unes formes diferents a les genuïnes. Com a mostra vejам els següents eixemples: Gisbert > **Chisbert** ; Giner > **Chiner** ; Jofre > **Chofre**; Julià > **Chulià**. Com ya hem vist, l'apichat ensordix la palatal africada sonora /g/ pronunciant en el seu lloc una palatal africada sorda /c/. Antigament, estos llinages degueren inscriure's a partir de la fonetica d'aquell que anava al registre. En desconèixer les caracteristiques del valencià, els encarregats de registrar el llinage (o nom de familia), quan este era pronunciat per un parlant apichat, el grafiaven segons la realisacio fonetica apichada, canviant aixina la grafia genuïna del llinage en qüestio. Si el registrador tambe era apichat, obviamment, la tendencia quedava reforçada.

b) morfològiques

b.1. L'article presenta en **singular** les següents formes: *el/lo* (masc.), *la* (fem.) i *lo* (neutre). Per al **plural** tenim: *el/los* (masc.) i *les* (fem.). En masculí sing. i pl., com hem vist, hi ha alternança de formes: *el/lo* i *els/los*, respectivament; encara que hui en dia les formes *lo, los* (classiques), van sent desplaçades per *el, els*, quedant *lo* practicament per al neutre. De qualsevol manera, encara es prou corrent l'us de *lo*, en funcio de masculí, en determinades construccions com «en *lo* camp», «en *lo* carro», «en *lo* poble», «per *lo* mati», etc., sobre tot en les zones rurals i en persones de certa edat.

b.2. Per a l'**adjectiu demostratiu** s'utilisen les formes següents: *est/este, eix/eixe, aquell* (masc.sing.); *esta, eixa, aquella* (fem. sing.); *estos, eixos, aquells* (masc. pl.); *estes, eixes, aquelles* (fem. pl.). El **neutre** tambe presenta la triple gradacio: *aço, això* i *allo*.

b.3. L'adjectiu possessiu. Conviuen les formes simples o debils en

les perifràstiques o fortes. Tenim com a **formes fortes**, per a un sol posseïdor : *el meu, el teu, el seu* (masc. sing.); *la meua, la teua, la seua* (fem. sing.); *els meus, els teus, els seus* (masc. pl.); *les meues, les teues, les seues* (fem. pl.).

Les **formes simples** son: *mon, ton, son, ma, ta, sa* (masc. i fem. sing.) i *mos, tos, sos, mes, tes, ses* (masc. i fem. pl.). Estes ultimes, actualment, no s'usen tant com les perifràstiques (en època clàssica tenien molta vitalitat les formes simples), quedant reduït el seu us, pràcticament, al lèxic de parentesc: *mon cosí, ma cosina, mon germà, ma germana, ma mare, mon pare*, etc. A on es manté en més vitalitat el possessiu simple es en els Pobles Maritims (Grau, Canyameler, Cabanyal ...).

b.4. El pronom personal. Aci nomen vorem les formes de plural (1^a. i 2^a. persona) que son les que presenten alguna peculiaritat. Les formes generals son: 1^a. pers.: *mosatros*. 2^a. pers.: *vosatros*. En el Pobles Maritims, una volta més, trobem l'excepció perquè la forma de 1^a. persona es *nosatros*. També he oït, més esporàdicament, *nosatros* fora de l'àmbit descrit, però es forma poc usada en les comarques centrals comparada en *mosatros*. Per una altra banda, més dialectalment, podem constatar formes com *moatros* i *voatros*.

b.5. Adverbis de lloc. En tots els parlars valencians es conserven els tres graus clàssics. En l'àrea que tractem tenim estes formes: *aci, ahí, allí*. Estes tres formes les trobem, pràcticament, en tot el domini lingüístic valencià, a excepció de Vinaros, el Marquesat de Denia, i de bona part del valencià meridional, a on es manté la forma *aquí* (en lloc de *aci*).

El valencià es una de les poques llengües llatines que conserven la triple gradació. Açò podria explicar-se, fonamentalment, pel caràcter conservador d'esta llengua.

b.6. Morfologia verbal

b.6.1. L'imperfecte d'indicatiu. En l'àrea de l'apichat trobem que alguns verbs, evolucionats en la major part de les comarques valencianes, conserven el paradigma antic. Este fenomen, certament interessant, es dona en alguns pobles de la comarca de l'Horta de Valencia. Estos pobles es troben en la zona nord de la comarca, i entre ells podem citar Carpesa, Foyos i Massalfassar. En estes localitats encara es prou normal que es conjugue l'imperfecte d'indicatiu del verb *fer* d'esta manera:

	<u>singular</u>	<u>plural</u>
1 ^a . pers.	feya	feyem
2 ^a . pers.	feyes	feyeu
3 ^a . pers.	fcya	feyen

Ademes del verp *fer*, tambe es conjuguen segons el mateix paradigma, els verps *vore* (*veya, veyes, ...*) i *traure* (*treya, treyes, ...*).

L'atra forma evolucionada, la que mes es practica actualment en els pobles de l'Horta, es conjuga aixina:

	<u>singular</u>	<u>plural</u>
1 ^a . pers.	fea	feem
2 ^a . pers.	fees	feeu
3 ^a . pers.	fea	feen

b.6.2. Combinacions «en + infinitiu» i «en + gerundi». Es prou corrent l'us d'estes combinacions, sobre tot en persones majors. Entre els jovens va perdent-se esta practica. Com a exemples es poden posar: «*en tornar*», «*en vindre*» (en + infinitiu) i «*en acabant*» (en + gerundi).

b.6.3. El perfecte simple. En la comarca de l'Horta de Valencia predomina el perfecte simple front al perfecte perifrastic, que tambe es conegut, a diferencia de la major part de les comarques valencianes (incloses comarques de l'arca central apichada) a on no s'usa mes que la forma perifrastica. En esta comarca sol usar-se *ani* per *vaig anar*, *begui* per *vaig beure*, *dugueren* per *varen dur*. La forma de perfecte simple s'ou tambe, esporadicament, en la Vall d'Albaida, la Marina i la Conca del Vinalopo. Estes formes de perfecte simple han segut bandejades, en molts casos, per desconeiximent de l'història de la llengua valenciana, en favor de les corresponents perifrastiques, quan la realitat es que les formes de perfecte simple predominen absolutament en la lliteratura classica valenciana dels sigles XIV i XV.

b.6.4. Confusio entre el present d'indicatiu i el de subjuntiu. Esta confusio es dona nomes entre la primera i segona persona del plural del present d'indicatiu i de subjuntiu. Tambe es cert que la confusio no es general, son minoria el que usen incorrectament un temps verbal per un altre. Este fenomen el trobem, normalment, en parlants de la zona nord de l'Horta de Valencia (en les poblacions d'Albalat dels Sorells, el Cabanyal, Foyos i Meliana, podem trobar esta practica). Vejam ara uns exemples:

«Encara no mos *conegam*» (en lloc del correcte *coneixem/coneguem*)
«Fa temps que no *vingau*» (en lloc del correcte *veniu*)

b.6.5. Us actual dels verps acabats en -pondre. Per a tancar l'apartat referent a la qüestió verbal, em referiré als verps acabats en *-pondre*, que s'han usat sempre en valencià, sense vacilacions, però en els últims anys he constatat una clara tendència a substituir-los pels acabats en *-posar*. Esta tendència es manifesta, sobre tot, entre la gent jove i, més encara, entre aquells que començaven a estudiar valencià, creent que estes últimes formes eren més cultes que les primeres. El DCVB deixa prou clar que els verps acabats en *-pondre* (*compondre, dispondre, supondre*) venen d'etims com *COMPONERE, DISPONERE, SUPPONERE*, mentres que els acabats en *-posar* diu que es formen a partir dels primers, en adopció del verp *posar* en lloc de *pondre*. En els verps *composar, disposar*, dona fonètica només per al català oriental (*composar*) o per al català i mallorquí (*disposar*), no donant fonètica per al valencià. En el cas de *suposar* dona fonètica per al valencià, però no du cap d'exemple lliterari valencià (entre els molts que cita). De totes les maneres, si algu té interès en esta qüestió i es llig la lliteratura clàssica valenciana, comprovarà la quantitat de voltes que apareixen verps acabats en *-pondre*. Esta tendència actual a substituir-los es producte de la *corrent moderna*, tots sabeu a què em referisc, que posada a qüestionar tot allò que tinga tradició valenciana, acaba qüestionant fins als clàssics valencians, que foren capaços de situar la nostra lliteratura entre les millors d'Europa durant l'època medieval (s. XIV,XV).

c) lexiques

A pesar de l'efecte corrosiu que el procés de castellanisació ha suposat per a la llengua valenciana, hui, encara, podem trobar paraules i expressions que denoten la riquesa lexicà del parlar de la comarca de l'Horta de València. Perquè en contra de lo que han dit alguns llingüistes, el valencià apichat, deixant a banda l'empobriment fonètic que suposa l'ensordiment de les consonants que tractarem al principi, es manté més fidel a la flexió verbal clàssica que els parlars d'unes altres comarques. Aixina mateix, posseeix una riquesa lexicà més important de la que s'ha donat a entendre. Com a mostra representativa de lo que acabe de dir, valguen els següents vocables arreplegats en esta comarca:

c.1. Particularismes

Aci he cregut oportu incloure aquelles paraules que encara que no siguen exclusives (algunes si que ho son) de la comarca de l'Horta de València, per a mi tenen un valor especial per la seua singularitat. He posat, en molts casos, a continuació de la paraula valenciana l'equivalent

castella, en cursiva, per tal d'evitar fer-ho massa llarc usant sempre definicions.

acaronar, *acariciar*. Paraula d'us corrent entre la gent major dels pobles de l'Horta (zona nord): «*acarona a la chiqueta i voras com deixa de plorar*».

brau, *bravo*. Esta paraula l'he oïda en el següent context: «*S'ha de ser molt brau per a guanyar eixa carrera*».

coix, *cojo*. Forma arcaica i en desús, practicament, en tot el territori valencià. En l'Horta de Valencia encara es paraula corrent, sobre tot, en alguns pobles de la part nord de la comarca (Carpesa, Bonrepòs, etc.). La forma general es *coixo*.

confrare, *confraria*. Paraules que en molts llocs han segut substituïdes pels castellanismes *cofrade*, *cofradia*. En esta comarca encara podem oïr-les entre la gent d'edat quan es referixen a la persona que forma part de la confraria o al mateix colectiu, respectivament.

conrear, *cuidar*, *atender*. Forma viva encara, sobre tot en la part nord de l'Horta. S'usa normalment referint-se a persones o animals: «*la gosseta ya pot estar agraida, perque ausaes que està ben conreâ*».

desbrunadora [desbrunaóra]. Espècie de *sacadora* que s'usa per a traure la ceba, escorreguda, en el procés d'elaboració de les botifarres. Potser sinònim de *desbromadora* (cast. *espumadera*), però estem davant d'un terme que no l'arregla ni el DCVB, ni els diccionaris valencians que he consultat. Esta paraula encara esta viva en Carpesa.

eixugamans, *pañó de manos*. Esta forma conviu en l'altre sinònim genuïnament valencià *torcamans* (que en els últims temps pareix que li ha guanyat terreny).

esgarriar, *derrapar*. En esta accepció es probable que siga paraula exclusiva de la comarca de l'Horta de Valencia: «*Anava en la bicicleta i vaig esgarriar. Per poc no caigui a la sequia*».

esquer [askér], *izquierdo*. Paraula usada normalment en el Cabanyal.

esquerro [askéro], *izquierdo*. Paraula oïda, sobre tot, en els pobles que es troben al sud de la ciutat de Valencia.

esquert [askért], *izquierdo*. Esta tercera variant sinònima es d'us corrent en localitats de la zona nord de la comarca, com Carpesa, Borbotó i Campanar. El DCVB no la registra.

estantis, *rancio*. Paraula oïda en Carpesa. Terme singular que denota la riquesa lexicà d'esta comarca. Desconegut entre les generacions més joves.

estiuar, *verunear*. Paraula encara viva que ha suportat, durant anys, la pressió del castellanisme *veranejar*. Esta paraula l'he oïda a gent de més de cinquanta anys.

estreny, *estreñir*. Del verb *estrenyer*. Actualment sol fer-se incoativa: *estrenyix*.

fosser, *enterrador*, *sepulturero*. Paraula encara viva en Carpesa. Esta mostra lexica confirma el caracter conservador de la zona nort de l'Horta de Valencia. En l'area central la variant sinonima d'us general es *enterrador* [anteraór].

guaret, *barbecho*. S'usa en frases com «*eixe camp està de guaret*».

manega, **maniga**, *manga*. Formes sinonimes que s'usen indistintament.

matafula [matáfula], *mentira*, *engaño*. Paraula oida en la zona nort de la comarca (Carpesa, Bonrepos, Meliana,...): «*sempre van en matafules...*».

punches (*estar en -*). Esta expressio s'usa quan es vol donar a entendre que u està *impacient*, *nervios*, davant d'un fet que encara no s'ha produït i per tant no es coneix el resultat. Es expressio molt corrent en el pobles de la part nort de l'Horta de Valencia (Carpesa, Bonrepos,...).

purnejar, *lloviznar*. Paraula, provablement, exclusiva de l'Horta de Valencia, a on manté molta vitalitat. El DCVB no l'arregla en esta accepcio. D'esta paraula valore també la carrega metaforica que du, perquè com tots sabem *purna* està relacionada en el foc i no en l'aigua de pluja.

senda de ferradura. Cami per a on tan sols poden passar els animals, degut a que es massa estret per a passar els carros. Sinonim, també viu en la comarca: *senda de pota*.

sobines (*de -*), *boca arriba*, *decúbito supino*. Es normal oir esta paraula en frases com «*s'ha caigut de sobines*». També està viva l'expressio **ensobinar-se**, que equival al castella *tenderse o acostarse en posición decúbito supino*.

talpo [talpó], *topo*. Terme que hui encara es usual i conegut entre la gent que viu en els pobles situats junt a la marjal i l'Albufera de Valencia. Però sobre tot entre els llauradors que treballen els camps d'arros, perquè junt a la *rata de marjal*, la *sangonera*, la *folimanya*, etc., els *talpons* també han format part del conjunt faunistic de la marjal des de sempre.

c.2. Doblets

En la comarca que estem tractant podem trobar-nos, entre altres, els següents doblats (parelles de paraules sinonimes):

cona/corna, *corteza del jamón*. La variant *corna* es més usual en la part sur de l'Horta de Valencia.

empuixar/espentar, *empujar*. En el cas de *empuixar* he de remarcar que es tracta d'un castellanisme modern usat només per la gent jove. Es més corrent oir esta paraula en la zona nort de la comarca, i en Elig.

ensisam/lletuga, *lechuga*.

endema (l')/sendema (el), *el dia siguiente*. Est ultim du aglutinat l'articul derivat del llatí IPSE, el qual prenía la forma *s'* davant vocal i *es* davant consonant (*s'*endema > sendema).

saquet/coixinera, *saco de tela de dimensiones reducidas*. Termens que s'usen indistintament, predominant qualsevol d'ells segons el poble.

c.3. Castellanisacio i castellanismes

El valencià, després del Decret de Nova Planta (1707), pergué l'oficialitat, deixant-se, així, la porta oberta a la progressiva castellanisacio de la nostra llengua. De qualsevol manera, anteriorment, ja es pot constatar una important penetracio del castella en temps de la virreina Germana de Foix (s.XVI). Però ha seguit durant el segle XX quan mes ha avançat el procés, degut, sobre tot, a l'enorme progrés experimentat pels mijos de comunicacio (incorporacio de la radio, el cine i la televisio).

En el cas concret de la comarca de l'Horta de Valencia, no hem d'oblidar tampoc que, ademés, s'ha vist desbordada per un important contingent migratori provinent d'unes altres regions (Castella, Arago, Andalusia, Extremadura, etc.), factor que ha contribuït, en certa mida, a favorir este procés. Però hi ha un fet importantíssim com és la defeccio, en lo que respecta a la llengua autoctona, per part de les classes socials més elevades, fent del castella l'única llengua de comunicacio. Este fenomen s'ha vist reforçat en el periodo que va de finals del XIX fins als nostres dies. En este llarg periodo de temps les classes socials menys favorides, en molts casos, han imitat a les classes socials més elevades, escampant-se la castellanisacio i afectant, d'eixa manera, a amples capes socials, sobre tot en la ciutat de Valencia (els pobles, per sort, s'han mantingut fidels a la llengua autoctona, encara que en els ultims temps el negatiu eixemple de la capital ja es pot vore en alguns pobles de la comarca).

De totes les maneres una cosa és el procés de castellanisacio historic i una altra els castellanismes integrats en el parlar valencià de la comarca i que són usats per la gent que fa del valencià el seu vehicul normal de comunicacio. Estos castellanismes són un factor que empobrix la llengua (o, millor dit, la degrada), i per tant hauriem de fer un esforç per erradicar-los, recuperant aquelles formes genuïnes perdudes, en la major part dels casos, no fa tants anys.

Passem, per tant, a vore aquells castellanismes més generals, és

dir, aquells que han pres més força en el parlar de l'Horta:

abrocharse per *abotonar-se*. No extracta d'un castellanisme massa generalisat.

acostumbrar per *avear*.

adelantar per 'alvançar'.

adios per *adeu*. Esta paraula, en regressio durant molts anys, pareix que torna a recuperar-se.

ahorrar per *aforrar*. Esta ultima la trobem documentada en els nostres classics.

alfombra per 'estora'.

antes per *abans*. Este terme s'estengue espectacularment, desplaçant del parlar quotidia al genuí *abans* (hui en proces de recuperacio).

añadir per 'afegir'. Encara que existix el verp 'enadir' (arcaic), en este cas el vocable en qüestio s'ha pres directament del castellà.

aprovechar per 'aprofitar'. No ha pres força encara, pero ya no es inusual oir esta paraula entre la gent mes jove.

aunque per 'encara que'. Val el mateix comentari que per a l'anterior.

basura per *fem*. Castellanisme prou modern. Començà a usar-se a partir de la desaparicio del classic *femater* que arplegava el fem en carro, el qual fon substituït pel conegut «camión de la basura».

bolsa per *bossa*. Castellanisme prou corrent. *Bossa* s'usa exclusivament per a designar el sac muscular (escrot) a on estan continguts els testiculs.

cepillo per *raspall*.

comulgar per 'combregar'. Encara es mante 'combregar' en alguns pobles, pero en uns atres el seu us ha quedat reduït a quan es fa referencia al 'combregar dels impedits', usant-se en els demes casos el castellanisme 'comulgar'.

enero per 'giner'. Es prou corrent castellanisar els mesos de l'any.

entonces per *llavors*. Castellanisme relativament antic. Esta documentat en el segle XVII. La forma antiga documentada en Valencia es *llavores* o *llavors*.

Fijar per «fixar». Encara que s'ha de dir que «fixar» es un vocable relativament modern, pres directament del llatí, per tant sense tradició.

hasta per *fins*. Es tracta d'un castellanisme documentat ja en el segle XVII. La forma *fins* apareix normalment documentada en els classics valencians del XV. El sinonim *entrò* es la variant mes antiga documentada en Valencia. Es pot trobar, entre atres, en les obres d'Arnau de Vilanova.

Hombro per 'muscle'. No es un castellanisme massa estes.

Jues per 'juge'.

Lobo per 'llop'.

loco per *foll*. No fa molts anys encara podia oir-se la forma *boig*. Este terme que en valencià te el sentit de *curt d'enteniment*, no el podem usar per a traduir el castella «loco», com *normativament* sol fer-se. L'equivalent valencià al castella «loco» es *foll* («l'espital de folls»), forma que trobem abundantment en la lliteratura classica valenciana.

Madera, maera per 'fusta'. El castellanisme 'macra', en caiguda de -d- intervocalica, es prou corrent en el Cabanyal.

menos per *manco* o *menys*.

nombrar per 'nomenar'. Sol oir-se entre la gent jove.

oso per *orso*. Hui, no obstant, encara es possible oir la paraula *orso*, sobre tot en frases fetes com: «*ya vorem quan deixes de fer l'orso*».

pato per *anet*. En certes zones rurals encara s'usa la forma *anet* (femeni *anera/aneda*).

rabo per 'coa'. El castellanisme 'rabo' ha significat per al valencià una especialisacio semantica: servix per a designar les 'coes' dels animals peluts (gos, gat, mono, etc.), mentres que el genui 'coa' s'usa nomes quan es vol fer referencia a la part posterior del peix.

rinco per *raco*.

Solter per 'fadri'. Castellanisme molt modern i encara poc estes.

tragar per 'engolir'.

veranejar per *estiuar*. Castellanisme certament estés, encara que, com hem vist abans, la forma *estiuar* encara es manté i sol oir-se esporadicament.

water [báter] per *comu* o *excusat*. En este cas es tracta d'un anglicisme que arriba a través del castella.

yema per *rovell* (*de l'ou*).

Finalment vorem dos exemples de construccions castellanisades d'us molt corrent:

a) tindre que per *haber de*. Eix.: «han tingut que vindre a peu» en lloc de «han hagut de vindre a peu», que seria l'expressió correcta.

b) Per lo menos en lloc de *a lo manco*. Eix.: «per lo menos haguera vingut» en lloc de «a lo manco haguera vingut».

Estes dos construccions solen ser usades correctament pels parlants majors de cinquanta anys, encara que no de forma general en tota la comarca.

Valencia, maig de 1985

Bibliografia

Adlert Noguerol, Miquel: *En defensa de la llengua valenciana*. Ed. Del Cenia al Segura. Valencia, 1977.

Beüt i Belenguer, Emili: *Geografia elemental del Regne de València*. Publicacions de lo Rat Penat, 105-110 (Les agrupacions comarcals). Valencia, 1978.

Fullana Mira, Luis: *Estudi sobre Filologia Valenciana*. Valencia, 1912.

Giner, Josep: *Els pronoms personals en valencià*. Separata almanac «Las Provincias». Valencia, 1952.

Renat i Ferris, Guillem: *La conjugació dels verbs en valencià*. Societat Castellonenca de Cultura. Castelló de la Plana, 1933.

Revest i Corzo, Lluís: *La llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*. Sociedad Castellonense de Cultura. Castelló de la Plana, 1930.

Sanchis Guarner, Manuel: *Extensión y vitalidad del dialecto valenciano «apitxat»*. Revista de Filología Española, XXIII, 45-62. Madrid, 1936.

- *Gramàtica Valenciana*. Ed. Torre. Valencia, 1950.

- *Els pobles valencians parlen els uns dels altres.III*. Eliscu Climent,

Editor. Valencia, 1982.